

El sector forestal: dades per al debat

Quines són les principals magnituds i dades del món forestal que condicionen l'evolució futura del sector?

Per poder entendre millor l'abast dels principals reptes ambientals, econòmics i socials que afecten els boscos de les comarques gironines, presentarem sintèticament les principals dades del sector. De la seva lectura apareixeran un conjunt de reflexions sobre la situació actual del sector forestal, les quals ens permetran prioritzar els objectius de futur.

JOSEP GORDI SERRAT > TEXT I FOTOS

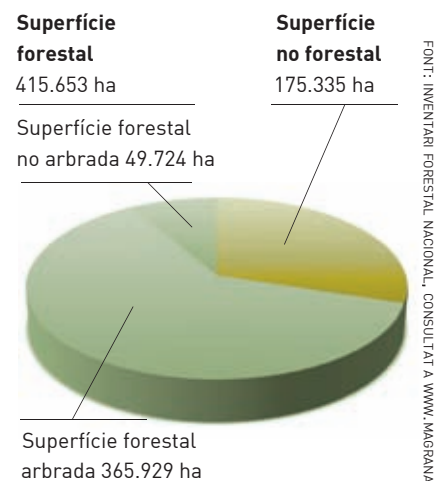
Aquests darrers mesos s'han publicat als mitjans de comunicació dues notícies que tenen relació amb el sector forestal de les terres gironines. La primera és que entre el 23 i el 25 de febrer va celebrar-se la primera Fira de Biomassa Forestal de Catalunya. En aquesta fira es va posar de manifest que Catalunya té una superfície arbrada d'1,3 milions d'hectàrees, xifra que representa el 41 % de la superfície del país. Aquesta massa arbrada té un increment anual de 3,5 milions de m³ de biomassa. D'aquest increment anual, els aprofitaments forestals només en consumeixen el 30 %. La principal conclusió de la lectura d'aquestes dades és que any rere any en els boscos s'acumula més biomassa. Aquest fet provoca, a la vegada, que s'incrementi el risc d'incendis, però també evidència que tenim un recurs natural renovable poc aprofitat.

La segona notícia feia referència a un acord entre algunes centrals elèctriques italianes i la firma catalana Ener-

fust XXI, formada per un grup de propietaris i gestors de boscos per exportar anualment unes 30.000 tones d'estella a Itàlia. Resultat d'aquest pacte, cada mes surt del port de Palamós un vaixell carregat amb estella per ser cremada a Itàlia per fer electricitat. En contrapartida, la planta de biomassa que s'ha de construir a Cassà de la Selva per fer electricitat està tot just tramitant-se, i el nombre de calderes de biomassa per escalfar equipaments i llars és encara molt baix.

Davant d'aquesta realitat, volem fer-nos les següents preguntes: quina

Les comarques gironines són un territori eminentment forestal (70,3 %). Aquesta dada és superior al tant per cent de la superfície forestal catalana (62 %), a la mitjana europea (44 %) i a la mitjana mundial (31 %)

>> La realitat forestal de les comarques gironines.

és la situació dels boscos de les comarques gironines i quins són els escenaris de futur que es plantegen?

Les comarques gironines es caracteritzen per ser un territori eminentment forestal, ja que el 70,3 % n'és. Cal remarcar que aquesta dada és superior al tant per cent de la superfície forestal catalana (62 %), a la mitjana europea (44 %) i a la mitjana mundial (31 %). Si tenim present que la superfície forestal per habitant a les comarques gironines és de 0,45 ha i la comparem amb les

>> *Fageda
del Montseny.*

0,18 ha/hab. del conjunt de Catalunya, ens adonarem fàcilment que la xifra gironina duplica la mitjana catalana.

Un altre fet destacable és que la superfície forestal està augmentant en els darrers decennis. Només cal tenir present que, en el primer inventari forestal nacional (IFN), dut a terme a la dècada dels setanta, la superfície forestal de la província de Girona, que inclou mitja Cerdanya, era de 382.000 ha. En canvi, en el segon IFN, fet el 1989, era de 386.973, i en el tercer IFN, fet el 2001, arriba a les 415.654 ha. Per tant, en uns 30 anys la superfície forestal ha augmentat en 33.654 ha. El mateix ha passat amb el nombre d'arbres i la biomassa: el 1989 hi havia 244 milions d'arbres i, el 2001, 318 milions. I pel que fa a la biomassa, el 1989 n'hi havia 22 milions de m³ i, el 2001, 34 milions.

D'altra banda, l'àmbit de les comarques gironines, que no inclou la Cerdanya, presenta una gran varietat de boscos. Les masses d'alzines, pinedes de pi blanc i les suredes són les més abundants, però en els vessants

obacs de les serres pirinenques creixen fagedes i rouredes, i a les cotes més elevades apareixen les pinedes de pi roig i pi negre. Aquesta gran diversitat d'ambients ha fet que el 32 % del territori formi part de la xarxa d'espais naturals protegits.

El predomini de les masses forestals d'espècies mediterrànies a les muntanyes litorals i prelitorals provoca que la superfície cremada sigui molt important. Per exemple, en el període 1968-2000 van cremar-se'n 108.286 ha, xifra que equival a un 25 % de l'espai forestal de les comarques gironines.

**Pel que fa als
aprofitaments forestals,
aquest és el territori
d'on s'extreu el 50 % de
la fusta del conjunt de
Catalunya**

**Els amos del bosc i les empreses
d'aprofitaments forestals**

Una altra important dada de la realitat forestal gironina és que el 88,97 % dels boscos són de propietat privada, tot i que el 88 % de les propietats forestals tenen 10 ha o menys. En aquest sentit, cal esmentar que la comarca de la Selva va veure néixer fa 50 anys el Consorci Forestal de Catalunya, que agrupa, ajuda i defensa els propietaris forestals que hi estan associats.

També cal ressenyar que el 40 % de les empreses catalanes d'aprofitaments forestals es localitzen a aquestes comarques, sobretot a les comarques de la Selva i el Gironès, i mobilitzen el 50 % de la fusta en roll catalana. Respecte a les indústries que treballen el suro —que majoritàriament també se situen en terres gironines— cal remarcar que la major part de la matèria primera que consumeixen prové d'altres regions del Mediterrani, sobretot de Portugal i Extremadura.

Pel que fa als aprofitaments forestals, segons el Pla d'Ordenació dels Re-

Quim Gubau, la gestió dels boscos de Celrà

Quim Gubau és llicenciat en biologia i, com a autònom, es dedica a assessorar propietaris i associacions de propietaris forestals. Des de fa uns anys treballa a temps parcial com a tècnic de l'Associació de Propietaris de Boscos de Celrà i, des de fa uns mesos, col·labora en l'Associació de Gestors Forestals de les Gavarres, la qual abasta més de 4.000 ha.

Quan es funda l'associació i per què?

L'associació es funda el maig de 2009, fruit de la inquietud d'un petit grup de propietaris que veia com la gran fragmentació de la propietat i la situació del mercat dels productes forestals feien que des del gran foc que va afectar Celrà el 1983 pràcticament no s'hagués gestionat res, a part de petites actuacions personals centrades en l'aprofitament de llenya per a autoconsum.

Quants propietaris i hectàrees gestiona l'associació?

Actualment l'associació té 40 socis que agrupen 408,5 ha en 213 parcel·les cadastrals diferents. Tanmateix, no podem dir que l'associació gestiona directament aquestes hectàrees, sinó que compartim uns objectius comuns i, en cas de trobar vies de finançament, actuem coordinadament.

Han redactat i aprovat un PTGMF per al conjunt de les finques?

No, perquè és una figura d'ordenació massa rígida per a una associació que té com a objectiu anar afegint propietaris de forma contínua, a part que les 213 parcel·les cadastrals que agruparia formen un mosaic de punts escampats pel territori. Per tant, per promoure una actuació igualment ens caldria anar a buscar els veïns, els quals no estarien inclosos en el PTGMF. Vaja, que no seria àgil. Així que hem optat per tenir un Pla de Gestió Forestal Conjunta que prioritza unes 300 ha en diferents unitats d'actuació, viables tècnicament

i amb interès per la prevenció d'incendis o la millora de les masses, i estem redactant PSGF per als socis que hi estan interessats, en espera que es modifiqui el PTGMF o es creï un Instrument d'Ordenació Forestal adequat a les particularitats d'una associació com la nostra.

Quins tipus de treballs forestals han dut a terme com a associació?

De moment hem fet treballs de millora forestal i de prevenció d'incendis en boscos afectats per l'incendi de 1983. Hem dut a terme una actuació en un bosc mixt de pi blanc i alzines i en un altre de pinastre i suros. En ambdós casos es tractava essencialment de reduir la densitat dels pins, i seleccionar els tanys de suro o alzina.

Quins beneficis té per a un propietari forestal formar part d'una associació de propietaris?

D'entrada, l'assessorament sobre les possibles maneres de gestionar el seu bosc, i la possibilitat d'entrar en actuacions conjuntes quan l'associació obté alguna via de finançament. En un futur, quan estigui resolt l'encaix dels associats en un instrument d'ordenació aprovat, i surtin convocatòries d'ajuts a la gestió forestal, aquest instrument pot ser un gran dinamitzador per fer sol·licituds conjuntes sorgides de propietaris molt petits, de manera que s'optimitzin els costos d'execució i es pugui negociar conjuntament la venda dels productes generats.

cursos Forestals de la Vegueria de les Comarques Gironines, aquest és el territori d'on s'extreu el 50 % de la fusta del conjunt de Catalunya. La mitjana anual de fusta i llenya que s'extreu de les finques privades és de 130.000 tones/any. La comarca de la Selva és on es duen a terme més aprofitaments, ja que presenta una mitjana de 66.474 tones/any.

En darrer lloc, cal precisar que, malgrat que no hi ha consums significatius de biomassa per a usos energètics al territori gironí, l'any 2010 en van marxar pel port de Palamós 28.000 tones cap a Itàlia per ser cremades i generar elec-

tricitat. Sobre aquest tema cal esmentar que mentre el 2011 només hi havia una empresa (Forestal Soliva) que exportava fusta, en el 2012 ja n'hi ha tres (Forestal Soliva, Fitor Forestal i Enerfust XXI).

Els aprofitaments forestals

A partir de les dades dels aprofitaments forestals del 2007 en el conjunt

L'any 2010 van marxar pel port de Palamós 28.000 tones de biomassa cap a Itàlia per ser cremades i generar electricitat

de Catalunya desglossarem, a grans trets, com va utilitzar-se aquest recurs. Aquell any van consumir-se 791.000 m³ de fusta i llenya. 135.000 m³ corresponien a llenya que va destinar-se al consum interior i a biomassa per a usos energètics. 167.000 m³ van dedicar-se a trituració, i 489.000 m³ van anar a les serradores, les quals van rebutjar-ne la meitat, que també va anar a parar a trituració.

Cal assenyalar que a les serradores van entrar-hi 267.000 m³ provinents de França. La causa d'aquesta situació cal cercar-la, principalment, en la compe-

>> **Quim Gubau, assessor de propietaris forestals.**

Què aporta l'associacionisme forestal al futur del sector forestal de les comarques gironines?

Als petits propietaris, els permet optimitzar els costos i vendre conjuntament la fusta, a part que per a les persones que tenen una petita peça de bosc —i que per tant no es dediquen a la gestió forestal— és molt important tenir informació sobre les particularitats del sector, dels processos administratius, dels ajuts, etc.

Creus que caldria crear aliances entre associacions de propietaris i rematants?

El fet que les associacions de propietaris estiguin vinculades a un territori concret —a vegades, com la nostra, lligada a un poble— fa raonable que s'estableixin vincles amb les empreses del sector local. De tota manera penso que crear aliances permanents és innecessari. L'associació hauria de ser un interlocutor que representi els associats davant dels possibles rematants o empreses de serveis, i segons el tipus d'actuació que s'hagi d'emprendre o dels productes que se n'obtinguin pot ser que l'empresa idònia amb la qual treballar sigui una o altra.

Quins són, des del seu punt de vista, els grans reptes de futur del sector forestal a les comarques gironines?

Crec que és bàsic aconseguir crear un mercat que utilitzi, com es feia fins a l'arribada del butà, l'energia acumulada a la biomassa dels nostres boscos per proporcionar energia tèrmica a les llars. La tecnologia que ho permet ja existeix, i té múltiples formes: de calderes amb pellets, estella, llenya... i hi ha projectes més grans, com el *district heating*. El previsible ascens imparable del preu de les energies fòssils fa que aparentment aquest nou mercat doni oportunitats de gestió a molts boscos.

Per altra banda, hi ha les particularitats d'un bosc molt representatiu de les comarques gironines, com és la sureda, que té un repte important en la lluita contra el corc del suro i per aconseguir una sortida comercial al suro no apte per a taps que cobreixi almenys els costos de treure'l de bosc.

Josep Gordi Serrat.

titivitat d'altres regions europees, que tenen majors extensions forestals i una pluviometria més regular i abundant. Cal també esmentar que, en ocasions, les ventades o les nevades poden generar un excés d'oferta i un enfonsament dels preus.

Després d'aquesta síntesi sobre les principals dades dels boscos i del sector forestal, ens adonarem que, a les terres gironines, els boscos són un recurs econòmic molt important i un element que caracteritza un gran nombre de paisatges. També s'evidencia que el creixement continuat, al llarg dels dar-

ters 50 anys, està generant unes grans continuïtats forestals verticals i horitzontals i la consegüent homogeneïtzació de la major part dels paisatges de muntanya. La tercera constatació és que el dinamisme industrial lligat a la transformació dels productes forestals és molt important a de les comarques gironines.

Augmentar els aprofitaments forestals permetrà reduir biomassa i reduir els riscos d'incendi

Els principals reptes

Un cop analitzada la realitat forestal ens proposem establir una prioritització, des de la nostra opinió, de quins són els principals reptes. El primer és continuar fomentant l'associacionisme de la propietat, ja que està molt fragmentada, tot i que també existeixen interessants exemples de gestió conjunta que cal destacar. Si s'uneixen finques es redueixen els costos de la gestió i es ven i gestiona el producte en comú. Sobre la possibilitat de promoure unions i aliances entre rematants i serradores, hi ha opinions que pensen que aquesta és una

>> Roureda de roure de fulla gran de les Guillerries.

proposta molt delicada, ja que uns són venedors i altres compradors, i es poden crear posicions de força d'uns vers els altres. El millor seria promoure aliances entre rematants i propietaris per tal de poder oferir volums homogenis de fusta més grans en menys temps i, fins i tot, cercar compradors fora de les nostres fronteres, i no només per a usos energètics. A tall d'exemple, podem esmentar el cas de la serradora de Santa Coloma de Farners, que compra molta fusta a França per les raons abans esmentades.

Tal com hem explicat, la superfície forestal està augmentant, i actualment

no se n'aprofita ni tan sols el total del creixement anual. Per tant, els recursos forestals tenen un important marge per augmentar els aprofitaments dins de criteris sostenibles. El resultat és que es pot mobilitzar més fusta i, sobretot, dedicar més metres cúbics a usos energètics. Possiblement aquest darrer ús es veurà afavorit en els propers anys pels previsibles augments del preu del petroli i l'electricitat. Augmentar els

la superfície forestal està augmentant, i actualment no se n'aprofita ni tan sols el total del creixement anual

>> Alzinar de les Estunes (Pla de l'Estany). A sota, sureda de les Gavarres.

aprofitaments forestals permetrà reduir biomassa i reduir els riscos d'incendi. Si no es fa així, és possible que el foc acabi enduent-se molts de boscos i després —a corre-cuita i a mal preu— calgui retirar-ne la fusta. Només cal tenir present que en els quatre anys amb més hectàrees cremades a les terres gironines —1973, 1978, 1986 i 1994— van cremar-se 60.788 ha, i aquells incendis van generar 903.529 m³ de fusta que va ser retirada a un preu molt baix.

Josep Gordi Serrat és professor de geografia a la UdG.